



Το 2010, ένα απροσδόκητο τηλεφώνημα από τον Αμερικανό δικηγόρο, Λόρενς Αϊζενστάιν έφερε τα πάνω κάτω στη ζωή της

Κλερ Γκιμπέλ. Για την Κλερ, μια 70χρονη σήμερα Γαλλοεβραία που ζει στο Παρίσι ήταν η αρχή μιας «μάχης» 13 ετών για τον εντοπισμό έργων τέχνης που κλάπηκαν από τον παππού της.

Η εταιρεία του Αϊζενστάιν ασχολείται με την ανάκτηση έργων τέχνης που εκλάπησαν από τους ναζί. Ο δικηγόρος είπε στην Κλερ ότι ένας Βρετανός μελετητής είχε συναντήσει το όνομα «Ρενέ Γκιμπέλ» σε αρχεία συλλεκτών έργων τέχνης. Επρόκειτο για τον παππού της Κλερ, έναν Γαλλοεβραίο αντιστασιακό που σκοτώθηκε σε γερμανικό στρατόπεδο συγκέντρωσης.

Ο Αϊζενστάιν είπε στην Κλερ ότι ο ίδιος και ο ερευνητής, Ίαν Λοκ εκτιμούν πως οι ναζί είχαν κλέψει τη συλλογή έργων τέχνης του παππού της. Αν και η οικογένεια Γκιμπέλ γνώριζε ότι ο Ρενέ ήταν διάσημος έμπορος τέχνης πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αγνοούσε το μέγεθος της συλλογής του.

«Δεν μας είπαν ποτέ τίποτα άλλο για τον παππού μου εκτός από το ότι ήταν στη γαλλική αντίσταση. Σίγουρα όχι ότι τον είχαν ληστέψει. Δεν κρύφτηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου. Στην οικογένειά μου, θεωρείται ήρωας», είπε η Κλερ.

Χιλιάδες κλεμμένα ή χαμένα έργα τέχνης

Εκτός από διάσημος γκαλερίστας της εποχής του, ο Ρενέ Γκιμπέλ είχε και πολύ καλές διασυνδέσεις. Ο ίδιος ήταν στενά συνδεδεμένος με την οικογένεια Βιτόν καθώς η μητέρα του, Κλαρίς Βιτόν ήταν ανιψιά του γνωστού, Λουί Βιτόν. Παράλληλα, ο Ρενέ συναναστρεφόταν με κορυφαίους καλλιτέχνες της εποχής του όπως ο Μονέ, ο Ματίς και ο Πικάσο ενώ ήταν φίλος με τον συγγραφέα Μαρσέλ Προυστ.

Ο Ρενέ έκλεισε την γκαλερί του στο Παρίσι το 1938, για άγνωστους λόγους. Μετά την είσοδο των Γερμανών στο Παρίσι στις 14 Ιουνίου 1940, αποφάσισε να φύγει για το Μόντε Κάρλο λόγω της «εβραϊκής φυλής» του σύμφωνα με το κατοχικό καθεστώς του Βισύ. Παρά τους κινδύνους, ο Ρενέ επέλεξε να ενταχθεί στην αντίσταση. Μερικά χρόνια μετά οδηγήθηκε από την Γκεστάπο σε στρατόπεδο συγκέντρωσης κοντά στο Αμβούργο, όπου και πέθανε το 1945.

Κατά τη διάρκεια της συνομιλίας της Κλερ με τον Αϊζενστάιν το 2010, ο δικηγόρος αποκάλυψε ότι η συλλογή του Ρενέ είχε μοιραστεί και διασκορπιστεί σε όλη την Ευρώπη: πουλήθηκε σε δημοπρασίες, φιλοξενήθηκε σε ιδιωτικές συλλογές και εκτέθηκε ακόμη και σε μουσεία.

Ο ερευνητής, Ίαν Λοκ είχε συντάξει μια λίστα με τα αντικείμενα που πίστευε ότι είχαν ληλατηθεί από την οικογένειά της Κλερ. Τα αντικείμενα αυτά, τα οποία έχουν εξαφανιστεί, ανέρχονται σε «δεκάδες χιλιάδες» σύμφωνα με την Κλερ.

Βρίσκοντας κλεμμένα έργα τέχνης

Το τι ακριβώς συνέβη με τα έργα τέχνης του Ρενέ κατά τη διάρκεια της κατοχής στη Γαλλία παραμένει ασαφές. Ωστόσο, είναι γνωστό ότι το 1942 το διαμέρισμά του στο Παρίσι κατασχέθηκε και ληλατήθηκε από τη γερμανική πρεσβεία, μαζί με 82 κουτιά με έργα τέχνης. Το 1944, η Γκεστάπο κατέσχεσε επίσης ένα χρηματοκιβώτιο τράπεζας του Ρενέ στη Νίκαια.

Αναζητώντας τα χαμένα έργα, η οικογένεια Γκιμπέλ διαπίστωσε ότι ο Ρενέ είχε αγοράσει έξι πίνακες του Αντρέ Ντερέν σε δημοπρασία το 1921. Με τη βοήθεια του Λοκ και του Αϊζενστάιν, η οικογένεια εντόπισε τρεις από αυτούς τους πίνακες οι οποίοι εκτίθεντο σε μουσεία στη Γαλλία. Δύο από αυτά, το «Paysage à Cassis» και το «La Chapelle-sous-Crècs», εντοπίστηκαν σε μουσείο της πόλης Τρουά. Το τρίτο με τίτλο «Pinède, Cassis», βρέθηκε σε ένα μουσείο στη Μασσαλία.

Στο πλαίσιο αυτό, το 2013 οι κληρονόμοι του Ρενέ Γκιμπέλ υπέβαλαν αίτηση στο γαλλικό υπουργείο Πολιτισμού για την επιστροφή των τριών πινάκων του Ντερέν. Το υπουργείο αναγνώρισε ότι τα περιουσιακά στοιχεία του Ρενέ είχαν κλαπεί ή κατασχεθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου και δήλωσε ότι η οικογένεια είχε αποζημιωθεί για μέρος της χαμένης περιουσίας της. Ωστόσο, σημείωσε πως «δεν υπάρχουν αποδείξεις ότι είχαν κλαπεί από τον Ρενέ Γκιμπέλ» ώστε να ληφθεί απόφαση επιστροφής στους κληρονόμους. Όντας σε αδιέξοδο, η οικογένεια Γκιμπέλ απευθύνθηκε στην Κορίν Χερσκόβιτς, μια Γαλλίδα δικηγόρο με εμπειρία δεκαετιών σε αντίστοιχες υποθέσεις.

Σε αναζήτηση αποδείξεων

Το 2019 οι κληρονόμοι του Ρενέ Γκιμπέλ προσέφυγαν στα δικαστήρια προκειμένου να ανακτήσουν τους πίνακες του Ντερέν από τα γαλλικά μουσεία. Ωστόσο, η απόδειξη ότι τα εν λόγω έργα τέχνης είχαν κλαπεί από τους ναζί πριν από περίπου 80 χρόνια αποτελούσε σοβαρή πρόκληση.

«Είναι σαν μια αστυνομική ή δημοσιογραφική έρευνα, αλλά δεν μπορείς να πάρεις συνέντευξη από τους μάρτυρες», δήλωσε η Μαργκό Ντουμάς, υποψήφια διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Paris-Diderot και του Τεχνικού Πανεπιστημίου του Βερολίνου, η οποία συνεργάστηκε με την οικογένεια κατά τις προσπάθειες να ανακτηθούν τα έργα τέχνης.

Μια φωτογραφία που τραβήχτηκε από το εσωτερικό του σπιτιού του Ρενέ στο Παρίσι έμελε να αποτελέσει ένα κομβικό αποδεικτικό στοιχείο. Η φωτογραφία τραβήχτηκε κάποια στιγμή μεταξύ του 1916 και του 1933 και έδειχνε τους τρεις πίνακες του Ντερέν κρεμασμένους στον τοίχο του σαλονιού του Ρενέ. Ουσιαστικά, η φωτογραφία αποδείκνυε ότι τα έργα τέχνης κάποτε ανήκαν στον παππού της Κλερ.

Παρά ταύτα, η απόδειξη ότι τα έργα αυτά εκλάπησαν ήταν ακόμα πιο δύσκολη. Επικαλούμενοι οικογενειακά αρχεία, οι κληρονόμοι του Ρενέ Γκιμπέλ ήταν ανένδοτοι στο ότι οι πίνακες του Ντερέν πωλήθηκαν υπό πίεση λόγω των αντισημιτικών πολιτικών του καθεστώτος του Βισύ, χωρίς μάλιστα να έχει εκδοθεί τιμολόγιο ή πράξη πώλησης. Τα δύο μουσεία που κατείχαν τους πίνακες υποστήριξαν ότι τα αποδεικτικά στοιχεία για αυτόν τον ισχυρισμό ήταν ανεπαρκή.

Τον Αύγουστο του 2019, το ποινικό δικαστήριο του Παρισιού αποφάνθηκε υπέρ της γαλλικής κυβέρνησης και των μουσείων, δηλώνοντας ότι η απόδειξη πως οι τρεις πίνακες πωλήθηκαν ή κατασχέθηκαν με τη βία «δεν μπορεί να τεκμηριωθεί με

βεβαιότητα».

Όμως, ένα χρόνο αργότερα, το γαλλικό εφετείο ανέτρεψε την απόφαση αυτή. Σύμφωνα με μια επιστολή που χρονολογείται από το 1941 και η οποία βρέθηκε στα αρχεία της οικογένειας, ο Ρενέ έδωσε εντολή στην οικονόμο του, Οντίλ Φιρέρ να «προσέχει τον φίλο μου Ντερέν, ο οποίος είναι ένας πολύτιμος άνθρωπος που δεν πρέπει να απογοητευτεί». Η προτροπή αυτή ερμηνεύτηκε από το δικαστήριο ως αίτημα για την πώληση των πινάκων.

Στην απόφασή του, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ανέφερε ότι υπάρχουν «σοβαρές ενδείξεις» πως οι πίνακες του Ντερέν αφαιρέθηκαν παράνομα ή αγοράστηκαν με εξαναγκασμό, καθιστώντας έτσι την πώλησή τους «άκυρη». Το 2020 οι κληρονόμοι του Ρενέ Γκιμπέλ ανέκτησαν τελικά τους τρεις πίνακες.

Σήμερα, οι πέντε κληρονόμοι έχουν ανακτήσει έξι πίνακες από γαλλικά μουσεία και ιδιώτες, μεταξύ των οποίων έναν τέταρτο Ντερέν και έναν Μονέ.

Οι ίδιοι συνεχίζουν να εργάζονται για την ανάκτηση εκατοντάδων άλλων έργων τέχνης που πιστεύουν ότι επίσης εκλάπησαν. Αν και η Κλερ παραδέχεται ότι υπάρχει μικρή πιθανότητα να τα βρουν όλα, αναγνωρίζει ότι πλέον υπάρχει πρόοδος στην υπόθεση. «Έχουν περάσει 80 χρόνια (από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου). Όμως, κάλλιο αργά παρά ποτέ».

Πηγή: [ιστοσελίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 4.10.2023](#)